

บทบัญญัติด้านสาธารณสุข
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

วิชาญ ทรายอ่อน
วิทยาการชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ

บทนำ

ปัจจุบันนานาชาติอารยประเทศยอมรับและให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ ของประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ได้ร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และยอมรับในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติต่อกันของรัฐตนและคนของรัฐอื่นโดยเท่าเทียมกัน เช่น หลักการในการปฏิบัติต่อผู้ป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบุคคลที่จะได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วยโดยเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ด้านเชื้อชาติ ภาษา สีมืด เพศ ศาสนา และการเมือง เป็นต้น ซึ่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 ข้อ 25 (1) ระบุว่า “คนทุกคนมีสิทธิที่จะมีมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอต่อสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของตนเองและครอบครัว รวมไปถึงการได้รับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพ และการบริการทางสังคมที่จำเป็น นอกจากนี้ คนทุกคนยังมีสิทธิที่จะได้รับความมั่นคงแม้ในช่วงว่างงาน เจ็บป่วย พิการ เป็นหม้าย ว่างงาน หรือขาดปัจจัยดำรงชีวิตอื่น ๆ ในเหตุการณ์ที่นอกเหนืออำนาจของตน” เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษยชาติ ถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่บรรดาประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยอมรับเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติ และมีอิทธิพลสำคัญต่อการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศ

ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และเป็นภาคีสันติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน และเข้าร่วมเป็นภาคีสันติสัญญาหลัก จำนวน 7 ฉบับ¹ โดยประเทศไทยได้นำหลักเกณฑ์สากลเรื่องสิทธิมนุษยชน

-
1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC)
 2. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW)
 3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR)
 4. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR)
 5. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD)
 6. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT)
 7. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของชนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD)

ที่เกี่ยวกับสิทธิด้านสาธารณสุขมารับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยกล่าวถึงสิทธิด้านสาธารณสุขใน 2 มาตรา คือ

มาตรา 52 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้

การป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตราย รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่าและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

และมาตรา 82 รัฐจะต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุข ให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง

ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ยังมีการนำสิทธิด้านสาธารณสุขมารับรองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรด้วยเช่นกันในบทบัญญัติซึ่งอยู่ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 9 สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐใน

มาตรา 51 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและทันต่อเหตุการณ์

และหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๔ แนวนโยบายด้านสังคม สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม

มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

... (2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 20 ซึ่งร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก วันที่ 6 เมษายน 2560 โดยมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระราชโองการ มีเนื้อหา 16 หมวด กับอีก 1 บทเฉพาะกาล รวม 279 มาตรา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้รับรองสิทธิด้านสาธารณสุขเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยเช่นกัน โดยมาตราที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนโดยตรงมีมากกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทุกฉบับ ดังนี้

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา 47 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ

บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

มาตรา 48 สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรย่อมได้รับความ

คุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมี

สิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด 5 หน้าที่รัฐ

มาตรา 55 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง

เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรคการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย

รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา 71 " รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน "

หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ

มาตรา 258 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขไว้ในข้อ ช.ด้านอื่น ๆ

(4) และ(5)

ช.ด้านอื่น ๆ

...

(4) ปรับระบบหลักประกันสุขภาพให้ประชาชนได้รับสิทธิและประโยชน์จากการบริหารจัดการและการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพและสะดวกทัดเทียมกัน

(5) ให้มีระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงได้ชื่อว่าบัญญัติสิทธิด้านสาธารณสุข ไว้มากที่สุด คือหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 47-48 และบัญญัติเป็นหน้าที่ของรัฐในหมวด 5 มาตรา 55 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 71 นอกจากนี้ยังบัญญัติไว้ในหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขไว้ในข้อ ช.ด้านอื่น ๆ (4) และ (5) ซึ่งหมายความว่า รัฐบาลต้องดำเนินการปฏิรูปด้านสาธารณสุขโดย (4) ปรับระบบหลักประกันสุขภาพให้ประชาชนได้รับสิทธิและประโยชน์จากการบริหารจัดการและการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพและสะดวกทัดเทียมกัน และ (5) ให้มีระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม และยังได้บัญญัติไว้ด้วยว่า คณะรัฐมนตรีจะต้องแจ้งความคืบหน้าตามแผนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ ซึ่งหมายความว่าคณะรัฐมนตรีต้องรายงานความคืบหน้าการดำเนินงานทุกเรื่องในหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ รวมถึงความคืบหน้าด้านสาธารณสุขให้รัฐสภาทราบทุกสามเดือนตามมาตรา 270 ด้วย

เพื่อให้เห็นภาพและศึกษารัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับได้ดียิ่งขึ้นผู้ศึกษาจึงจัดทำตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติด้านสาธารณสุขของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยผู้ศึกษานำบทบัญญัติทั้งหมดที่เกี่ยวกับการรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขและสุขภาพมาเปรียบเทียบ ดังตาราง

ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติด้านสาธารณสุขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 [†]

ประเด็น	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
ด้านสาธารณสุข	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 52 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>การบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้</p> <p>การป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตราย รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่าและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>	<p>ส่วนที่ 9 สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ</p> <p>มาตรา 51 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสม และได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย</p> <p>บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและทันต่อเหตุการณ์</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 47 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ</p> <p>บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย</p> <p>มาตรา 48 สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>

[†] ที่มา : สรุปลจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ประเด็น	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
	<p>หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 82 รัฐจะต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุข ให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง</p>	<p>มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้</p> <p>...</p> <p>(2) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาพะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพ และการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ย่อมได้รับ</p>	<p>บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ"</p> <p>หมวด 5 หน้าที่รัฐ มาตรา 55 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด</p> <p>บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรคการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย</p> <p>รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง</p>

ประเด็น	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
		<p>ความคุ้มครองตามกฎหมาย</p>	<p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 71 " รัฐพึงเสริมสร้างความ เข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบ พื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมี ที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและ พัฒนาการเสริมสุขภาพเพื่อให้ ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงและมีจิตใจ เข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและ พัฒนาการศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศและเกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน "</p> <p>...</p> <p>หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการ ปฏิรูปประเทศที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขไว้ ในข้อ ช. ด้านอื่น ๆ (4) และ(5)</p> <p>...</p> <p>ช.(4) ปรับระบบหลักประกัน สุขภาพให้ประชาชนได้รับสิทธิและประโยชน์ จากการบริหารจัดการและการเข้าถึงบริการ ที่มีคุณภาพและสะดวกทัดเทียมกัน</p>

ประเด็น	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
			(5) ให้มีระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มี แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชนใน สัดส่วนที่เหมาะสม

ความคิดเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและนักวิชาการ

มีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ได้ให้ความเห็นโดยสรุปได้ว่า เรื่องการรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขนอกจากเป็นสิทธิของบุคคลที่คลอดและอยู่รอดเป็นทารก ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยมาตรา 47-48 แล้ว ยังไปบัญญัติให้เป็นหน้าที่รัฐในมาตรา 55 ว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง... และในมาตรา 55 วรรคท้ายยังบัญญัติเป็นหน้าที่ว่า ...รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกด้วย รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้มีการตัดสิทธิของประชาชน แต่ในทางกลับกันเป็นการเพิ่มสิทธิ โดยเฉพาะในสิทธิประโยชน์ทางด้านสาธารณสุข และระบบบัตรทองไม่เคยถูกระบุไว้ในรัฐธรรมนูญมาก่อน ซึ่ง กรธ. เพียงแค่กำหนดไว้เพียงว่า ผู้ยากไร้ต้องได้รับการดูแลทางด้านสาธารณสุขอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ยังต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินการด้วยเช่นกัน (iLaw, 2559)

ภัทธะ คำพิทักษ์ กรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ให้ความเห็นสรุปได้ว่า เนื้อหาในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เพิ่มสิทธิมารดา และสิทธิผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ และผู้ยากไร้จะได้รับสวัสดิการความช่วยเหลือจากรัฐ ถ้ามองโดยภาพรวมแล้ว ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ “มีเนื้อหาที่ดูแลประชาชนตั้งแต่อยู่ในท้องแม่จนแก่เฒ่า” กองทุนด้านสุขภาพทั้ง 3 กองทุนที่มีอยู่ในปัจจุบัน คือ กองทุนสวัสดิการข้าราชการ กองทุนประกันสังคม และบัตรทอง ต้องมีการปรับสิทธิประโยชน์ การบริหารการจัดการ และการเข้าถึงบริการให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของคำว่า “คุณภาพ และ “สะดวกทัดเทียม” ประชาชนจะได้รับการดูแลที่ดีขึ้นจากรัฐ โดยระบุไว้ในมาตรา 55 “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพทั่วถึง” ซึ่งรัฐต้องจัดการบริการให้ครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม ป้องกัน การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ เป็นการให้บริการแบบ “ครบวงจร” (iLaw, 2559)

นิมิต เทียมอุดม ผู้อำนวยการมูลนิธิเข้าถึงเอดส์ และอดีตกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ให้ความเห็นไว้ว่า เนื้อหาในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีแนวโน้มที่น่ากังวล เพราะมีเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญที่ไม่เคารพต่อสิทธิประชาชนที่ต้องได้รับการดูแลจากรัฐทั่วถึงและเท่าเทียม เพราะการระบุไว้ว่า บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ตามที่กฎหมายบัญญัติ เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้กับนักการเมืองที่จะก้าวขึ้นมา หากเมื่อไหร่เห็นว่างบประมาณของประเทศจะถูกใช้ด้านการรักษาพยาบาลมากเกินไป ก็ไม่ต้องมีพันธะผูกพันการจัดสวัสดิการรักษายาบาลให้กับประชาชน และอาจให้มีการเรียกเก็บเงินได้ ประเด็นนี้เป็นเรื่องที่น่ากลัว และระบบจะกลับไปสู่การสงเคราะห์หรือไม่สงเคราะห์ก็ได้ (มติชนออนไลน์, 2559)

จอน อึ้งภากรณ์ ที่ปรึกษากลุ่มคนรักหลักประกันสุขภาพ กล่าวถึงสิทธิด้านการรักษาพยาบาลและบริการสุขภาพ ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้โดยสรุปว่า เมื่อประเทศไทยมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ทำไมจึงมีการระบุให้สิทธิการรักษาพยาบาลในสถานบริการภาครัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เฉพาะในส่วนของผู้ยากไร้เท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นเนื้อหาที่ไม่ทันสมัยกับสถานการณ์ เนื่องจากประเทศไทยมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่ ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่มของประเทศ ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงไม่ควรกำหนดสิทธิเฉพาะผู้ยากไร้ แต่ควรระบุว่าประชาชนทุกภาคส่วนมีสิทธิเข้าถึงบริการสุขภาพภาครัฐได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แทนหรือรัฐต้องจัดให้ประชาชนทุกส่วนเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างเท่าเทียมกัน (ฐานเศรษฐกิจ, 2559)

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

การดูแลประชาชนทุกคนด้านสุขภาพหรือสาธารณสุขเป็นหน้าที่ของรัฐบาล โดยเฉพาะการคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยธรรมและยังกำหนดให้ดูแลสุขภาพครอบคลุมถึงคนทุกคนที่อาศัยอยู่ในรัฐนั้นให้ได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วยโดยเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ด้านเชื้อชาติ ภาษา สีมืด เพศ ศาสนา และการเมือง คนทุกคนมีสิทธิที่จะมีมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอต่อสุขภาพ และมีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งของตนเองและครอบครัว รวมไปถึงการได้รับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การดูแลรักษาพยาบาล และการบริการทางสังคมที่จำเป็น ซึ่งหลักปฏิบัติเหล่านี้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษยชาติที่นานาอารยประเทศทั่วโลกยอมรับ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ยอมรับหลักสิทธิมนุษยชน โดยนำมาบัญญัติรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดต่อเนื่องกันถึงสามฉบับ แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขมาโดยลำดับ แม้จะมีความคิดเห็นแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยระหว่างผู้ร่างรัฐธรรมนูญและนักวิชาการ แต่เมื่อได้ฟังคำอธิบายจากแต่ละฝ่ายก็เห็นถึงเจตนาร่วมกันในอันที่จะช่วยกันส่งเสริมให้มีการบัญญัติรับรองสิทธิด้านสาธารณสุขไว้ในรัฐธรรมนูญ

ผู้ศึกษาเห็นว่าสิทธิด้านสาธารณสุขเมื่อได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ภาครัฐควรกำหนดกฎหมายระดับรองที่มีรายละเอียดในการปฏิบัติแต่ละเรื่องอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ให้ชัดเจน ฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายก็ต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดในการปฏิบัติหน้าที่ให้สิทธิที่รับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญมีความศักดิ์สิทธิ์ และเกิดผลทางปฏิบัติจริง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นรัฐธรรมนูญฯ ที่ได้สร้างนวัตกรรมใหม่โดยการกำหนดหน้าที่ของรัฐในหมวดที่ 5 ซึ่งการนำสิทธิบางประการในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนมาเป็นหน้าที่รัฐส่งผลให้รัฐต้องปฏิบัติแม้ไม่มีประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียมาเรียกร้องสิทธิ เพราะเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องพึงปฏิบัติ หากรัฐไม่ปฏิบัติอาจเข้าข่ายละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ได้ ส่งผลให้เชื่อได้ว่าสิทธิต่าง ๆ ของประชาชนจะได้รับการคุ้มครองมากขึ้นด้วย

สำหรับการดำเนินงานด้านสาธารณสุขของรัฐบาลแก่ประชาชนนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่ารัฐบาลควรดำเนินการป้องกันการเสื่อมโทรมของสุขภาพมากกว่าการรักษา การดำเนินงานด้านสาธารณสุขที่มุ่งเน้นการรักษาเป็นหลักจะทำให้ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก หากประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพสุขภาพอย่างดี การเจ็บป่วยซึ่งเป็นปัญหาปลายเหตุจะมีน้อยลง ดังนั้นรัฐบาลต้องหันมาจัดทำแผนส่งเสริมสุขภาพของประชาชนตั้งแต่แรกเกิดถึงวัยชราครอบคลุมมิติต่าง ๆ อย่างครบวงจรทั้งด้านอาหาร การออกกำลังกาย การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการรักษาสิ่งแวดล้อม ภาครัฐจะต้องสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการกิจนี้ สถานศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองท้องถิ่นต้องร่วมมือกัน รัฐบาลต้องดำเนินการเรื่องสาธารณสุขของประชาชนเป็นวาระแห่งชาติ กำหนดตัวชี้วัดด้านสุขภาพของประชาชนเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน หากประชาชนมีสุขภาพที่ดีงบประมาณด้านการรักษาพยาบาลก็จะลดลง ทำให้รัฐบาลสามารถนำงบประมาณในส่วนนี้ไปพัฒนาประเทศสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศได้

บรรณานุกรม

- กุลพล พลวัล. (ม.ป.ป.). การห้ามเลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ. สืบค้น 21 สิงหาคม 2560 จาก www.stat.go.th/บทความลงเว็บ/บทความที่%201.htm
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2560). ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 ข้อ 25 (1) สืบค้น 12 ธันวาคม 2560 จาก <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf>
- “จอน” ซี ร้าง รณ.มีชัย ทำบริการสุขภาพถอยหลัง. (21 เมษายน 2559). **ฐานเศรษฐกิจออนไลน์**. สืบค้น 12 ธันวาคม 2560 จาก <http://www.thansettakij.com/content/46638>
- พิทักษ์ เกิดหอม. (ม.ป.ป.). เรื่องสิทธิมนุษยชน : ความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ. สืบค้น 21 สิงหาคม 2560 จาก http://www.prd.go.th/download/article/article_20140723112518.pdf
- มีชัย ฤชุพันธุ์ โข 3 ปมใหญ่ สิทธิ-เสรีภาพอำนาจ ในร่างรัฐธรรมนูญ. (28 กรกฎาคม 2559). **มติชนออนไลน์**. สืบค้น 12 ธันวาคม 2560 จาก <https://www.matichon.co.th/news/228283>
- มีชัยอุณาชาติ! ชัดคนปล่อยข่าวเล็ก 30 บาท ทำคนอยากปราบโกงไปจัดการที่. (8 มิถุนายน 2559). **มติชนออนไลน์**. สืบค้น 12 ธันวาคม 2560 จาก <https://www.matichon.co.th/news/166023>
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2548” (11 กรกฎาคม 2558). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 122 ตอนที่ 55
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” (24 สิงหาคม 2550). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก
- ศูนย์ข้อมูลกฎหมายและคดีเสรีภาพ (iLaw). (14 กรกฎาคม 2559). **สรุปร่างรัฐธรรมนูญ: สิทธิทางสาธารณสุขเพิ่มสิทธิมารดา คำว่า "สิทธิเสมอกัน" หายไป**. สืบค้น 12 ธันวาคม 2560 จาก <https://ilaw.or.th/node/4190>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). **เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญ ปี 2540-2550 และรัฐธรรมนูญ ปี 2560**. สำนักการพิมพ์: กรุงเทพฯ
- อดีตบอร์ดสปสช. ซี ‘ร่างรณ.มีชัย’ ด้านสุขภาพแย่ที่สุดเท่าที่มี. (26 เมษายน 2559). **มติชนออนไลน์**. สืบค้น 12 ธันวาคม 2560 จาก <https://www.matichon.co.th/news/117307>